

תשא

זאגט רש"י אז דער „בבואם אל אהל מועד“ מיינט „להקטיר כו' או להזות כו'“ — דער חיוב מיתה איז נאָר ווען מען טוט אַן עבודה, אַן רחיצת ידים ורגלים. אָבער דער פירוש איז צע"ג, ווייל:

(א) עפ"ז איז שווער לאידך גיסא: פון וואָנעט נעמט טאקע רש"י, ע"פ פשוטו של מקרא, אז מ'איז ניט חייב מיתה אויף א „ביאה ריקנית“ — הי"פ ווי ס'איז משמע פון פשטות לשון הכתוב (כנ"ל), אז (שיוז) „בבואם אל אהל מועד ירחצו מים ולא ימותו“?

— אין לערנען ע"פ דרך ההלכה איז דא א סברא, אז דער וואָרט „לשרת“ באַציט זיך אויך אויף דעם אָנהויב פסוק „בבואם אל אהל מועד“, און דער פירוש הכתוב איז, אז דוקא „בבואם אל אהל מועד . . לשרת“ איז מען חייב ברחיצת ידים ורגלים.

אָבער — [נוסף לזה, אז אויב דאָס וואָלט געווען רש"י'ס הכרח, האָט ער געדאַרפט מעתיק זיין אויך דעם וואָרט „לשרת“: פון דעם וואָס רש"י ברענגט נאָר די ווערטער „בבואם אל אהל מועד“, און איז אפילו ניט מוסיף „וגו“, איז מוכח, אז בלויז פון די ווערטער „בבואם אל אהל מועד“ אַליין ווייס מען, אז דער „בבואם“ איז „להקטיר כו“, איז]

א. אין פסוקי „בבואם אל אהל מועד ירחצו מים ולא ימותו או בגשתם אל המזבח לשרת להקטיר אשה לה“, שטעלט זיך רש"י אויף די ווערטער „בבואם אל אהל מועד“ און איז מפרש: „להקטיר שחרית ובין הערבים קטורת“ או להזות מדם פר כהן המשיח ושעירי ע"ז.

וואָס איז דאָ שווער אין פסוק וואָס רש"י קומט פאַרענטפערן מיט זיין פירוש?

לערנען מפרשים, אז רש"י קומט באַ-וואָרענען אז מ'זאל ניט מיינען אז דער חיוב מיתה איז אויך אויף א „ביאה ריקנית“ [ווען מען גייט אַריין אין אהל מועד (אז רחיצת ידים ורגלים) אָבער מען טוט ניט דאָרט אַן עבודה]

— און ווי ס'איז לכאורה משמע פון סתימת לשון הכתוב: „בבואם (סתם) אל אהל מועד ירחצו מים גו“ (ניט ווי בנוגע דעם מזבח, וואו דער פסוק זאגט בפירוש: „בגשתם . . לשרת גו“), וואָס דערפון איז לכאורה מוכח אז די עצם ביאה לאהל מועד (אפילו ווען עס איז נישט „לשרת“) פאָדערט רחיצת ידים ורגלים —

(1) פרשתנו ל, כ.

(2) כ"ה בדפוסים שלפנינו, וכן בדפוס שני וכמה כתי"י רש"י שתח"י. אבל בדפוס ראשון (וכן בכמה כתי"י רש"י): להקטיר (שם) קטרת שחרית ובין הערבים. ולכאורה הוא לשון מתקן יותר. וראה לקמן הערה 29.

(3) נחלת יעקב הובא בשפ"ח כאן. משכיל לדוד. וכן הובאה דעה רש"י (בפי' לחומש כאן) בתודיה להביא יומא (ה, ב), כמ"ש בצידה לדרך ונחלת יעקב כאן.

(4) כלשון התו"כ (שמיני י, ט — הובא בנחלת יעקב כאן) — כהפירוש (רבינו הלל וקרנן אהרן לתו"כ שם. רמב"ן שמיני שם) שקאי בקידוש ידים ורגלים. וראה לקמן הערה 30.

(5) ראה זבחים יט, סע"ב. תודיה ולא — סנהדרין פג, א. ר"ש כלים פ"א מ"ט.

בגשתם אל המזבח לשרת בקודש" —
און אעפ"כ זאגט דאָרט נישט רש"י אז
דער "בבואם אל אהל מועד" מיינט
"להקטיר כו" — דוקא ווען ער טוט אן
עבודה¹¹.

[און ס'איז לכאורה א דוחק צו זאגן,
אז וויבאלד דאָרט איז דער פסוק נישט
מפסיק צווישן "בבואם אל אהל מועד"
און "או בגשתם אל המזבח", איז אזוי
פשוט¹² אז דער "לשרת בקודש" (שב-
סיום הכתוב) באציט זיך (אויך) אויף
"בבואם אל אהל מועד", ביז אז רש"י
דארף עס גארנישט מפרש זיין].

ב. נאָכמער — מען קען בכלל נישט
זאגן, אז רש"י איז אויסן צו שולל זיין
דעם קס"ד אז "בבואם אל אהל מועד"
מיינט אויך א "ביאה ריקנית" — ווייל
אין דרך הפשט, איז א חידוש גדול
ביותר עס זאל זיין א "ביאה ריקנית" אין
אהל מועד, היפך בתכלית פון דיבר
הכתוב בהווה:

א בן חמש למקרא ווייס, אז דער אהל
מועד איז א מקום מקודש ביותר¹³, מען
גייט נישט אהין סתם אזוי (לשם טיול
וכיו"ב); דאָס איז כשמו — אן אוהל
וועלכער איז א מועד, מען גייט דאָרט

אין פשוטו של מקרא האָט קיין אָרט
נישט צו זאגן אז דער "לשרת" באציט זיך
אויף דעם "בבואם אל אהל מועד" —
ווייל דעמאלט וואָלט געדארפט שטיין
"בבואם אל אהל מועד או בגשתם אל
המזבח לשרת גו' ירחצו מים ולא
ימותו";

וויבאלד אז "בבואם אל אהל מועד"
פאָרענדיקט זיך מיט די ווערטער
"ירחצו מים ולא ימותו", און ערשט נאָכ-
דעם הויבט זיך אן (אַלס א באַזונדער
ענין) "או בגשתם אל המזבח לשרת
גו'", איז פשוטו של מקרא מוכיח, אז
דער וואָרט "לשרת" באציט זיך נישט צו
די (פריערדיקע) ווערטער "בבואם אל
אהל מועד"¹⁴.

ב) אויב רש"י דארף באַוואַרענען אז
"בבואם אל אהל מועד" מיינט נישט א
"ביאה ריקנית" — האָט ער דאָס גע-
דארפט טאָן פריער, ביים ציווי (אין פ'
תצוה¹⁵) "והיו (די בגדי כהונה) על אהרן
גו'", וואָס אויך דאָרט זאגט דער פסוק
די צוויי פאלן: "בבואם אל אהל מועד או

6) ומכש"כ שגם ע"ד ההלכה י"א כו (תוס' יומא
שם. ר"ש כלים שם).

7) ע"ד הלשון גבי לבישת בגדי כהונה (תצוה
כו. מג). וראה בארוכה לקמן סעיף ד"ה.

8) ועד שבא ע"ז חיוב מיוחד ד, ורחצו גו' (פסוק
כא), כדלקמן בפנים שם.

9) במשכיל לדוד תירץ, ד.הכרחו הוא דאל"כ
תחלה הול"ל בגשתם אל המזבח שהוא לשרת ואח"כ
לכתוב בבואם אל אהל מועד הדגם שאינו לשרת
אפ"ה מיבעי לקדושי.

אבל בפשטות, גם בביתא אהל מועד (כלי שירות)
יש חומר לגבי "בגשתם אל המזבח (החיצון — רש"י
כאן) לשרת", ועכ"פ יש בזה מה שאין בזה. וכן
שמע גם מלשון רש"י בפסוק שלאח"ז "שממיתה
הראשונה לא שמענו אלא על הנכנס להיכל" [דלפי
המשכיל לדוד הול"ל "על המשמש בהיכל", שהרי
לפי מ"כנס להיכל" אפשר ללמוד במכש"כ על
המשמש במזבח]. וראה לקמן הערה 30.

10) שם.

11) בדוחק אפ"ל שרמזו רש"י בפירושו שם "הא
למדת שהמשמש מחוסר בגדים כו" (וראה בארוכה
לעיל ע' 183 סעיף ד). אבל להעיר, שעפ"ז תוגדל
התמי' (דלקמן סעיף ג) למה הוצרך רש"י בפרשתנו
לפרט דוגמאות "להקטיר כו" ולא כתב בקיצור
"לשרת" (ע"ד "משמש" שבפרש"י תצוה שם).

12) להעיר מתוס' יומא שם, דגם במחוסר בגדים
חייב אביאה ריקנית מדכתיב (תצוה שם) בבואם אל
אהל מועד.

13) שנועד שם עם משה — ע"ד שה' בהר סיני
והי' צ"ל הגבל גו' וקדשתו (יתרו יט, כג). ובמכש"כ
וקי' מ"יגלח מפני כבוד המלכות" (פרש"י מקץ מא,
יד).

אריין בלויז ווען דער אויבערשטער באַ-
שטימט¹⁴ און הייסט דאָרט אַריינגיין מיט
א תכלית — אויף צו טאָן די עבודה¹⁵.

[אויך עפ"י ההלכה איז דא אן איסור
אריינצוגיין אין היכל איז אן אופן פון
„ביאה ריקנית“¹⁶; און דעריבער לערנען
מפרשים¹⁷, אַז רש"י קומט ממעט זיין
(ניט א „ביאה ריקנית“ סתם, נאָר) אַ
ביאה לאהל מועד כדי להשתחוות לפני
ה', וואָס „להשתחוות שרי ליכנס“¹⁸;

אַבער לויטן דרך הפשט איז ניט
מסתבר צו מתיר מאַכן אַ כניסה לאהל
מועד „להשתחוות“, ווייל אויף דעם
(להשתחוות) איז ניטאָ קיין ציווי, און
אויך ניט קיין צורך צו אַריינגיין אין אהל
מועד דוקא — השתחווה להקב"ה קען
זיין אויך אין חצר המשכן (עזרה)].

און וויבאלד אַז אַריינגיין אין אהל
מועד איז נאָר בכדי צו טאָן דאָרט די
עבודה, איז דאָך מובן אַז דער ציווי
„בבואם אל אהל מועד ירחצו“ איז ווען
מען דאַרף דאָרט טאָן אַן עבודה¹⁹.

ג. וועט מען דאָס פאַרשטיין בהקדם
אַ תמי' אין לשון רש"י:

אויב רש"י וויל נאָר מדגיש זיין אַז
דער פירוש פון „בבואם אל אהל מועד“
איז אַ כניסה צו טאָן די עבודה בפנים,
האָט ער געדאַרפט זאָגן בקיצור:
„בבואם אל אהל מועד — לשרת“²⁰!
וואָס איז רש"י מפרט „להקטיר כו' או
להזות כו'“ — ניט דאָ איז דער אָרט צו
מודיע זיין וועלכע עבודות ווערן גע-
טאָן אין אהל מועד?

נניח אפילו אַז רש"י וויל ברענגען
דוגמאות פון די עבודות באהל מועד —
איז ניט מובן:

(א) פאַרוואָס ברענגט ער די דוגמאות
דוקא, „להקטיר כו' או להזות כו'“ —
און ניט פון די אנדערע סוגי עבודה, ווי
עריכת לחם הפנים, אָדער הטבת
והדלקת הנרות, ובפרט אַז זיי שטייען
בכתוב פ'ל פריער פון להקטיר כו'?

(ב) נאָך מער: די דוגמאות פון „להזות
מדם פר כהן המשיח ושעירי ע"ז“ האָט
מען נאָך בכלל ניט געלערנט. ערשט
שפעטער לערנט מען — וועגן פר כהן
המשיח אין פ' ויקרא²¹, און שעירי ע"ז

(20) או בלשון התוכי הנזיל (הערה 4) „בשעת
העבודה“.

(21) ד, ג ואילך. — וצע"ק מדוע השמיט רש"י
פר העלם דבר של ציבורי (ויקרא שם, יג ואילך.
ולהעיר מרש"י לך טו, טז) שהזאתו ומתן דמיו הם
כאהל מועד (שם, טזיז). ואולי מפני ששניהם נאמרו
בסמיכות זל"ז, והושו וזל"ז (שם, כ כבפרש"י).
ולהעיר שגם הזאת דם פר העלם דבר של ציבור היא
ע"י הכהן המשיח (שם, טז).

(י) אבל מה שלא הביא הזאת דם פר ושעיר של
יום הכפורים שהזאתם בפנים (אחרי טז, יד"טו, לעיל
ס"פ חצוה ובפרש"י שם) — יש לומר, כי רחיצת
ידים ורגלים של כה"ג ביוה"כ היא באופן שונה
מרחיצת דכל השנה כו', כפרש"י (אחרי שם, ד)
ש"בכל חליפה טעון טבילה ושני קדושי ידים
ורגלים, שרוחץ בשביל הפשטת ולבישת בגדיו
(ראה מפרש"י רש"י שם).

- (14) ראה פרש"י תרומה כה, כב.
- (15) בנוגע לכהנים, משא"כ בנוגע למשה —
דיבור ה' אליו (רש"י שבהערה הקודמת).
- (16) מנחות כה, ב. רמב"ם ה"ל ביאת מקדש פ"ב
ה"ד.
- (17) משכיל לדוד כאו.
- (18) ל' המשכיל לדוד („כדתנו בפ"ז דתמיד“).
וראה ב' הדיעות בזה בכס"מ לרמב"ם שם. ועוד.
- (19) אם ה"י כתוב רק העונש (חיוב מיתה) ה"י
אפ"ל שבא ללמדנו חיוב מיתה על ביאה (וגם
ריקנית) בלי קידוש ידים ורגלים. אבל מכיון שעיקר
כוונת הכתוב „בבואם אל אהל מועד“ . בגשמתם אל
המוזבח גוי' היא לפרט זמן הרחיצה [אלא שמוסיף גם
העונש, וגז"ז — בסגנון של „מכלל לאו כו'“ כפרש"י
כאן (וראה במפרשיו)] — מובן, ש„בבואם“ הוא ביאה
לצורך עבודה, שאז דוקא ציוותה תורה על הרחיצה.

אזהרה „ולא ימותו“, ווערן געזאגט באַ יעדן פאל באַזונדער²⁴ —

[לכאורה וואלט דער פסוק געדאַרפט זיי כולל זיין צוזאַמען, ע"ד ווי עס שטייט²⁵ ביים דין פון לבישת בגדי כהונה: „והיו על אהרן ועל בניו בבואם אל אהל מועד או בגשתם אל המזבח לשרת בקודש“; ובפרט אַז דעמאלט וואלט דער סיום הכתוב „לשרת להקטיר אשה לה“ געווען אויך אויף „בבואם אל אהל מועד“?]

דערפון איז רש"י מכריח, אַז עס איז דא אַ חילוק צווישן דעם חיוב רחיצה „בבואם אל אהל מועד“ און דעם חיוב „בגשתם אל המזבח לשרת גו“:

די רחיצה „בגשתם אל המזבח לשרת“ איז אַ דין אין כללות הגישה, שסיימה — לשרת עבודת המזבח: יעדן מאל ווען מ'איז משרת על המזבח איז דא אַ באַזונדער חיוב רחיצה²⁶.

משא"כ די רחיצה „בבואם אל אהל מועד“ איז אַ דין אין דער כניסה (חאטש זי איז צוליב לשרת, טאן עבודה (כנ"ל ס"ב) — אַבער לשרת ווערט דא נישט דערמאנט) און אַז בבואם איז געווען „ירחצו“ קענען דערנאך זיין כמה עבודות. בסגנון אחר — דער חיוב רחיצה דא איז נישט אַ דין אין דער עבודה באהל מועד (אַז יעדע עבודה דאָרט דאַרף אַ באַזונדערע רחיצה), נאָר דאָס איז אַ דין אין „בבואם אל אהל מועד“.

ה. דער טעם החילוק צווישן דעם דין פון לבישת בגדי כהונה [וואו ס'איז דער זעלבער חיוב („והיו על אהרן גו“)]

אין פ' שלח²² — קומט רש"י מחדש זיין דא אין אינוער פסוק, אַז עס זיינען דא די עבודות, און זאָגן — אַז זיי מיינט דער פסוק דא?!

ג) ביי דער ערשטער דוגמא איז רש"י מוסיף אויך די פרטים „להקטיר שחרית ובין הערבים“ און זאָגט נישט בקיצור „להקטיר קטורת“ — איז תמוה ביותר: דא איז זיכער נישט דער אָרט צו מודיע זיין וויפל מאל אַ טאָג די עבודת הקטורת ווערט געטאן!

[ובפרט אַז מ'האט ערשט געלערנט (בס"פ תצוה²³) אַז קטורת איז פעמיים בכל יום, און ווען רש"י זאָגט סתם „להקטיר קטורת“ ווייס מען שוין אַז מ'איז עס מקטיר „שחרית ובין הערב-בים“].

פון די אַלע דיוקי הלשונות הנ"ל אין רש"י איז מוכח, אַז כוונת רש"י אין [נישט צו מדגיש זיין אַז „בבואם אל אהל מועד“ מיינט די כניסה „לשרת“ און אויף דעם גיט רש"י דוגמאות פון עבודות בפנים — נאָר] אַז דער דין פון „בבואם אל אהל מועד ירחצו מים גו“ איז (דוקא) ביי די עבודות: „בבואם אל אהל מועד — להקטיר שחרית ובין הערבים קטורת או להזות מדם פר כהן המשיח ושעירי ע"ז“.

ד. דער ביאור אין דעם:

די שאלה אין פסוק וואָס רש"י קומט פאַרענטפערן איז: פאַרוואָס טיילט דער פסוק פאַנאָדער די צוויי ענינים — „בבואם אל אהל מועד“ און „בגשתם אל המזבח לשרת גו“ — ביז אַז דער חיוב רחיצה („ורחצו“) צוזאַמען מיט דער

(24) כפרש"י כאן פסוק כא.

(25) תצוה כח, מג.

(26) דוגמא לדבר: לכל דבור כו' קדמה קריאה

בפע' (רש"י ר"פ ויקרא מתוכי).

(22) טו, כב ואילך (ונזכרו בפרש"י ויקרא ד, ה).

וראה רש"י לך שם.

(23) ל, זח.

די כהנים גייען אריין „בבואם“) אין אהל מועד „להקטיר שחרית ובין הערבים קטורת“.

[והטעם פשוט — נאך דעם ווי מען פארענדיקט די עבודות אין אהל מועד בשחרית, איז דיבר הכתוב בהווה — גייט מען ארויס פון אהל מועד, אזוי אז בין הערבים איז עס א באזונדער „בבואם“, א צווייטע כניסה צוליב דער עבודה פון בין הערבים. ופּרַט אויב מען זאל זאגן (זע פריער ס"ב), אז מען טאר נישט בלייבן אין אהל מועד אויב מ'איז נישט פארנומען מיט „לשרת בקדש“].

דער טעם פארוואס זאגט רש"י און קלייבט אויס דוקא די דוגמא פון קטורת — ווייל לויט רש"י איז הקטרת הקטורת די ערשטע עבודה פון טאג באהל מועד ובמילא איז דאמאלס די ערשטע כניסה (ווען עס דארף זיין די רחיצה), כדלקמן סעיף ז: און דעריבער, נאך דעם ווי מען איז זיך רוחץ „בבואם“ .. להקטיר .. קטורת“, דארף מען שוין נישט האבן קיין באזונדערע רחיצה אויף די אנדערע עבודות (קבועות) בפנים שלאח“, ווי באלד ס'איז דערביי נישטא קיין בא-זונדער „בבואם“.

[אודאי אויב א צווייטער כהן גייט דארט אריין אויף טאג א צווייטע עבודה דארף ער האבן רחיצה (וויבאלד ס'איז בא אים דא א ביאה לאהל מועד):

רש"י וויל אבער ארויסברענגען דעם חידוש פון פסוק — אז דער חיוב רחיצה איז אויף דעם „בבואם“ (און נישט אויף דעם „לשרת“), און דעריבער, נאך דעם ווי דער כהן וואשט זיך „בבואם“ .. להקטיר“, דארף ער שוין נישט האבן קיין באזונדערע רחיצה פאר אנדערע עבודות].

אין ביידע פאלן, און דעם חיוב רחיצה וואס ס'איז א באזונדער סארט חיוב ביי יעדן פון די צוויי פאלן איז מובן בפשטות:

בגדי כהונה זיינען נוגע צו דער עבודה גופא — די עבודה מוז געטאן ווערן זייענדיק אנגעטאן אין די בגדים; און דעריבער איז אין דעם נישט שייך צו מחלק זיין צווישן אהל מועד און מזבח, וויבאלד אז ביי ביידע איז דער זעלבער חיוב: מען מוז טראגן די בגדי כהונה ווען מען טוט די עבודה „לשרת בקדש“.

משא"כ רחיצת ידיים ורגלים איז בלויז א הכנה צו דער עבודה — מען דארף זיך רייניקן (און מקדש זיין²⁷) איידער מען הויבט אן טאן די עבודה. און דער-פאר קען און איז אין דעם פאראן א חילוק:

„בבואם אל אהל מועד“ — וואס איז א פארמאכטער מקום נאך פאר כהנים און וואו מ'קומט אריין נאך אויף א זמן מצומצם — איז גענוג די איינציקע רחיצה, ווען מען גייט דארט אריין (אפילו) אויף מערערע עבודות:

משא"כ „בגשתם אל המזבח לשרת“, וואס דער מזבח איז אין חצר המשכן וואו עס געפינען זיך אויך לווים וישראלים, וועלכע בריינגען די קרבנות זייערע און פראווען סמיכה וכו' — דארט דארף זיין רחיצה ביי יעדער לשרת.

ו. עפ"ז איז פארשטאנדיק דער לשון פון רש"י „(בבואם אל אהל מועד) — להקטיר שחרית ובין הערבים קטורת“:

כוונת רש"י איז כפשטות לשונו: דער חיוב רחיצה איז צוויי מאל א טאג, ווען

יום ויום — „בבואם גו' להקטיר שחרית (וכל ההמשך הקבוע שלה) ובין הערבים קטורת"; (ב) ווען דער „בבואם" איז בכדי צו טאן אן ענין מיוחד, וואס האט ניט קיין קביעות — „בבואם גו' להזות מדם פר כהן המשיח ושעירי ע"ז".

ז. ענינים נפלאים בפרש"י זה ע"ד ההלכה:

ביי דער עבודה פון אהרן בנוגע די נרות המנורה זאגט דער פסוק (כס"פ תצוה³¹) צוויי לשונות: ביי דער עבודה „בבקר" שטייט דער לשון „בהטיבו את הנרות", און ביי „בין הערבים" — „בהעלות אהרן את הנרות".

איז ידוע די פלוגתא צווישן רש"י מיטן רמב"ם אין דעם פירוש פון הטבת הנרות³²:

דער רמב"ם³² לערנט אז „הדלקת הנרות היא הטבתם", און לפי שיטה זו האט מען אנגעצונדן די מנורה צוויי מאל א טאג, בבוקר און בין הערבים³³.

רש"י³⁴ איז אבער מפרש דעם ווארט „בהטיבו" — „לשון נקוי הבזיכין של המנורה, מדשן הפתילות שנשרפו בלילה". און לשיטתו איז הדלקת המנורה געווען איין מאל א טאג — „בין הערבים".

ועפ"ז איז מובן, אז רש"י גייט דא לשיטתו:

אין דרך הפשט³⁵ לייגט זיך, אז דער

עפ"ז קומט אויס אז מיט „להקטיר שחרית ובין הערבים קטורת" איז רש"י ניט מדגיש, אז די רחיצה איז פארבונדן נאר מיט עבודת הקטורת, נאר ער מיינט צו אנווייזן דעם באשטימטן זמן²⁸ פון „בבואם אל אהל מועד" — באופן קבוע גייט מען אריין אין אהל מועד צוויי מאל א טאג²⁹ (שחרית ובין הערבים), „להקטיר . . קטורת"³⁰.

ועפ"ז איז אויך פארשטאנדיק פאר- וואס רש"י איז דערנאך מוסיף „או להזות מדם פר כהן המשיח ושעירי ע"ז" — ווייל די עבודות בפנים גייען ניט אריין אינעם כלל פון די עבודות הקבועות.

דאס הייסט: רש"י איז מפרט די צוויי פארשידענע אופנים אין „בבואם אל אהל מועד": (א) די קבועדיקע כניסה בכל

(28) להעיר מתיב"ע עה"פ: בזמן מיעלהו (ולא במיעלהו) כבוא כאן. וכי' במתיב"ע תצוה שם.

(29) עפ"ז אולי יש לתרץ גירסתנו בפרש"י „להקטיר שחרית ובין הערבים קטורת" (ולא — „להקטיר קטורת שחרית כו") (ראה הערה 2) — כי עיקר ההדגשה כאן היא על הזמנים דשחרית ובין הערבים. אלא שצ"ע, דעפ"ז לכאורה הול"ל „שחרית ובין הערבים להקטיר קטורת".

(30) אבל חיוב הרחיצה הוא תיכף „בבואם". ועפ"ז יש מקום לומר שלפרש"י חייב מיתה על ביאה ריקנית בלי קידוש ידים ורגלים (דלא כמפרשים שבהערה 3), וכסתיתחא לשון רש"י לקמן פסוק כא: שממיתה הראשונה לא שמענו אלא על הנכנס להיכלי (ובפרט שמענו מלשון לפנ"ז „על המשמש במזבח").

ולהעיר מפרש"י שמיני (י, ט) „מה להלן בקידוש ידים ורגלים) עשה גישת מזבח כביאת אהל מועד כו", ולא הביא מ"ש בתיכ"ש שם „ואינו חייב אלא בשעת עבודה". ומסתיתחא לשונו משמע דאיירי גם בלי עבודה (כמ"ש ברא"ש שם. וראה רמב"ן גוי"א ועוד שם).

(*) ומתורצת עפ"ז קושיית המשכיל לדוד בפרש"י שם דלא לכתוב קרא מיתה אלא במזבח ומכ"ש שמע"י בהיכל".

(31) בכל הבא לקמן — ראה בפרטיות אנציקלופדי תלמודית כרך ה ע' הדלקת הנרות וע' הטבת הנרות. ושל"י.

(32) הלי תמידין ומוספין פ"ג הי"ב.

(33) שם הי"י. וראה כס"מ להי"ב שם.

(34) תצוה ל, ז. וכן סיל בפירושו על הש"ס (מנחות פח, ב) כמ"ש בכס"מ שם.

(35) ע"ד ההלכה הוא להיפך, כי הטבת הנרות הוי עבודה וצ"ל ע"י כהן דוקא, משא"כ הדלקה לאו

בלויז א „הכשר“ צו דער הדלקה בין הערבים.

און וויבאלד אז מיט „להקטיר“ . . קטורת“ איז רש״י נישט אויסן צו זאגן אז די רחיצה איז צוליב דער עבודה דוקא, נאָר בלויז צו אָנווייזן דעם זמן פון „בבואם“ (כנ״ל סעיף ו)

— און בנוגע דעם „בבואם“ פון שחרית מוז רש״י זאגן „להקטיר“ . . קטורת“ (וואָרום דאָס איז די ערשטע עבודה, כנ״ל) —

דעריבער נוצט ער אויך הקטרת הקטורת (און נישט העלאת הנרות) אַלס סימן אויף דעם „בבואם“ פון בין הערבים. וואָרום הקטרת הקטורת—און העלאת הנרות ווערן געטאָן אין דעם זעלבן זמן בסמיכות זלז״ — „ובהעלות“ . . הנרות בין הערבים יקטירנה״.

ח. ואולי יש לומר, אז דאָס וואָס רש״י זאָגט „להקטיר שחרית ובין הערבים קטורת“, איז ווייל רש״י נעמט אַז, אַז דער פירוש פון די פסוקים „בהטיבו את הנרות יקטירנה״ און „וב־העלות“ . . הנרות בין הערבים יקטירנה״ איז (נישט אַז דער „יקטירנה״ קומט נאָך דעם „בהטיבו״ און „ובהעלות“, נאָר) אַז דער „יקטירנה״ דאָרף געטאָן ווערן אין דעם זמן³⁹ פון הטבה והדלקה⁴⁰, אָבער די הקטרה קומט פריער⁴¹ און זי איז די

עיקר עבודה אין דער מנורה איז — הדלקת הנרות; משא״כ „נקי הבזיכין“ און דישון המנורה („הטבה“) איז נישט מער ווי אַ הכנה⁴², אויף צוגרייטן די נרות, מען זאָל זיי דערנאָך קענען מדליק זיין בין הערבים.

און ווי ס׳איז אויך משמע בפשטות פון די פסוקים וואָס רייזן וועגן דער מנורה, אַז דער ענין פון העלאת הנרות שטייט כו״כ פעמים⁴³, משא״כ הטבת הנרות ווערט דערמאָנט (א) בלויז איין מאל⁴⁴, און (ב) נישט צווישן די פסוקים וואָס רייזן בענין המנורה, נאָר בדרך אגב אין דער פרשה פון מזבח הקטורת, צו אָנצייכענען דעם זמן פון הקטרת הקטורת בבוקר („בהטיבו את הנרות יקטירנה״).

און מהאי טעמא זאָגט רש״י דאָ, אַז דער „בבואם אל אהל מועד“ איז געווען „להקטיר כו״ — ווייל הקטרת הקטורת איז לשיטתו דער עיקר העבודה באהל מועד בשחרית; דער אַריינגיין בשחרית איז (בעיקר) צוליב קטרת, און נישט צוליב דעם ענין פון „בהטיבו את הנרות“, וואָס איז (נישט קיין עבודה פאַר זיך, נאָר)

עבודה היא וכשרה בור (יומא כד, ב. רמב״ם הל׳ ביאת מקדש פ״ט ה״ה וז׳).

אבל ע״ד הפשט לא מצינו בשום מקום שהדלקה לא עבודה היא, ו(ככתוב) מפורש (תצוה שם, ת. ר״פ בהעלותך) שהעלאת הנרות היא ע״י אהרן, וראה לקו״ש ח״ח ע׳ 100 ובהנסמך שם.

36) ולהעיר, שגם ע״ד ההלכה דישון המנורה אינה עבודה תמה כ״י „יש אחרי״ הדלקת ערבית“ (רש״י סנהדרין פג, רע״א. וראה יומא שם וברש״י שם ד״ה שסידר). וראה תוד״ה אין יומא (כו, ב) דדישון מנורה תחילת הדלקה היא.

37) תרומה כה, לו. ר״פ תצוה. שם ל, ח. אמור כה, ב. ר״פ בהעלותך. — וגם ב״פ פקודי (מ, ד. שם, כה) מדובר רק ע״ד העלאת הנרות (ע״י משה), ולא ע״ד הסבתן (ראה לקו״ש ח״ז ע׳ 230 ש״ל שגם בבוקר דח׳ למילואים ה״ ציל הטבת הנרות).

38) בס״פ תצוה שם.

39) או שבעת הטבה וההדלקה, יהא מקטיר קטורת ר״ל שתעלה תמרתו. . . עד שבשעת הטבה תהא התימורת עולה“ (מאירי ליומא יד, סעיב).

40) כדעת חכמים (יומא שם ואלף). וכן ס״ל לאבא שאול (שם טו, א) בנוגע ל„ובהעלות אהרן . . בין הערבים גו״.

41) ע״ד ההלכה, גם לדעת חכמים הטבת חמש נרות קודמת לקטורת (כפרש״י שם יב, ב ד״ה כאן וד״ה לא ייטיב. וראה תוד״ה בעידן שם טו, רע״א). אבל בפשוטו ש״ל מקרא לא מצינו הפסק בין הטבת חמש נרות להטבת שתי נרות [וגם ע״ד ההלכה יא

ט. פון יינה של תורה שבפירוש רש"י:

רחיצת ידים ורגלים איז ענינה: איידער א איד הויבט אן צו טאן זיין עבודה בקדוש, דארף ער זיך פריער אָפֿ-וואַשן פון די ענינים בלתי רצויים.

און אין דעם איז פאָראַן אַ חילוק צווישן דער רחיצה איידער מען טוט די עבודה אויפן „מזבח החיצון" און דער רחיצה „בבואם אל אהל מועד" — „להקטיר . . קטורת" אויפן מזבח הפנימי:

דער חילוק צווישן מזבח החיצון און מזבח הפנימי איז⁴³: מזבח החיצון איז צוליב עבודת הקרבנות, וואָס דאָס איז דער ענין פון „בירורים" — מען נעמט אַ בהמה כו' און מ'איז איר מברר ומעלה לקדושה; משא"כ מזבח הפנימי איז צוליב עבודת הקטורת, וואָס ענינה איז (ניט בירורים, נאָר) התקשרות, מלשון „בחד קטירנא אתקטירנא" — מוסיף זיין אין דער התקשרות צום אויבערשטן.

און אַזוי איז אויך אין די צוויי מדריגות פון „מזבח החיצון" און „מזבח הפנימי" שבאדם: מזבח החיצון איז בחי' חיצוניות הלב און דאָרט איז שייך (און עס דאָרף זיין) עבודת הבירורים. משא"כ מזבח הפנימי איז בחי' פנימיות הלב, וואו ס'איז ניט שייך דער ענין הבי-רורים; מצד פנימיות הלב איז די עבודה צו פאַרבינדן זיך טיפער מיטן אויבערשטן.

און דעריבער: ווען מען האַלט ביי דער עבודה פון חיצוניות הלב, וואו

ערשטע עבודה⁴² סיי בבקר און סיי בין הערבים.

און די הוכחה אויף דעם (ובהמשך להנ"ל בשיטת רש"י):

וויבאלד אַז הטבת הנרות איז בלויז (א) אַן ענין פון ניקוי, און (ב) וואָס איז בלויז אַ הכנה והכשר צו דער הדלקה של בין הערבים — דאָרף מען (בפשטות) אָננעמען, אַז פריער האָט אהרן געטאָן די עבודה עיקרית של שחרית — הקטרת הקטורת, און ערשט דערנאָך האָט ער מטיב געווען די נרות בתור הכנה צו דער הדלקה של בין הערבים.

ומזה, אַז אויך דער פסוק „ובהעלות אהרן את הנרות בין הערבים יקטירנה" (וואָס שטייט גלייך נאָכדעם) מיינט אויך צו מקדים זיין די קטורת פאַר הדלקת הנרות.

שהפסקה זו היא רק מדרבנן או שבמחלוקת היא שנוי' (ראה אנציקלופדי' תלמודית ע' הטבת הנרות ע' תשמח, ושי"ן), ובאם מפרשים „בהטיב את הנרות יקטירנה" — „בעידן הטבה" (ל' הגמ' יומא שם), הקטרה קודמת להטבה.

(42) ע"ד ההלכה „דישון מזבח הפנימי קודם להטבת חמש נרות" (יומא לג, א. רמב"ם הל' תמידין ומוספין פי' ה'). — אבל בפשוטו של מקרא לא נזכר כלל דישון מזבח הפנימי, ועאכ"כ לא שיש חיוב דישון בכל בקרי' (משא"כ דישון מזבח החיצון שמפורש (צו ו, ד) „והוציא את הדשן גו'"). ובכל אופן, דישון מזבח הפנימי הוא רק הכנה לקטרת (וראה תוס' שבעה ע"ה 36: דישון מזבח הפנימי תחילת עבודה דהקטרה היא).

(*) ורק בפרש"י (ויקרא א. טז) נזכר שמקום הדשן הוא גם בבשיל דישון מזבח הפנימי. אבל ע"ד הפשט אין בזה רמז שיש חיוב לדשן בכל יום.

(**) וגם ע"ד ההלכה יש דיעות (נסמנו באנציקלופדי' תלמודית ע' דשון מזבח הפנימי) שאינה חובה מן התורה, או עכ"פ שאי"צ בגדי כהונה.

(43) בכל הבא לקמן ראה תו"ח שמות ד"ה ועשו לי מקדש (תמד, ב ואל"ך). דרמ"צ פו, ב ואל"ך. לקו"ש חי' ע' 185 ואל"ך.

(44) אדרא זוטא (זח"ג רפח, א).

(און רע בפרט), בשעת אבער מ'דארף זיך פארנעמען מיט אפוווישן אן ענין בלתי רצוי, דארף מען האבן א זהירות יתירה אז דאס זאל ניט פועלן א ירידה ממדרגתו.

און דעריבער קומט די הזי"מ, "מדם פר כהן המשיח ושעירי ע"ז" דוקא נאך דער הכנה פון דער רחיצה, וואס דעמאלט ווערט אויפגעטאן דערנאך — שלום לעולם⁴⁵; ירידה גדולה יותר — תיקונה עלי' גדולה יותר

און בא שעירי ע"ז — א חטאת וועלכע קומט נאך דער עולה⁴⁶ — מוסיף אויף דער עולה⁴⁷.

(משיחת-ש"פ-תשא-תשמ"ב)

מ'האט א שייכות צו עניני העולם ובמילא איז דא א נתינת מקום לרע — דארף מען זיך כסדר באווארענען דער-פון: יעדן מאל ווען א איד טרעט צו צו טאן די עבודה על המזבח דארף ער איבעראנײַס האבן די הכנה פון רחיצה:

אבער ווען א איד האלט שוין בא דער עבודה פון פנימיות הלב, איז ער שוין העכער פון עניני העולם, און דערפאר איז פאר אים גענוג די (אייז) רחיצה וואס ער האט געהאט איידער ער איז אריין אין דער עבודה.

נאך דערביי באווארנט מען, אז ווען עס קומט צו "להזות מדם פר כהן המשיח ושעירי ע"ז" דארף מען האבן א באזונדער רחיצה:

ווען עס רעדט זיך וועגן דער עבודת הקטורת, זיין התקשרות צום אויבערשטן — איז גענוג די איינציקע "רחיצה": בשעת אבער ער דארף אויפטאן א כפרה אויף אן ענין בלתי רצוי, מוז ער זיך פריער נאכאמאל "אפואשן".

ווייל אמת טאקע, אז ער (מצ"ע) איז אין א מצב פון הבדלה פון וועלט בכלל

(45) פרש"י ויקרא ד, יו"ד (מתו"כ עה"פ).

(46) פרש"י שלח טו, כד (הוריות יג, א).

(47) ראה רש"י ויקרא (ה, ת. זכחים ז, ב) דעולה כדורון כו, "ולשון מכפרת . . . אין זו כפרת נפשו אלא . . . להיות נחת רוח לקונו" (אגה"ת פ"ב). אבל ראה גוי'א לפרש"י שלח שם. כלי יקר שם.

תשא ב

און אויך באם ווייטערדיקן פסוק:
 „הנני גורש מפניך את האמורי והכנעני
 גו“, איז רש"י מעתיק „את האמורי וגו“
 און איז מפרש: ו' אומות יש כאן כי
 הגרשתי עמך ופנה מפניהם.

איז נישט פארשטאנדיק: פארוואס
 דארף רש"י איבער'חזר'ן דעם זעלבן
 פירוש א צווייטן מאל?

ב. ס'דא מפרשים וואס זאגן, אז
 רש"י חזר'ט איבער דעם פירוש דער-
 פאר ווייל ביים צווייטן מאל רעדט דער
 פסוק אז דער אויבערשטער בעצמו „ילך
 לפניכם לגרשם“, נישט דורך א מלאך, ווי
 ביים פריערדיקן פסוק — און דעריבער
 איז רש"י מפרש, אז אעפ"כ וועט אין
 דעם פרט נישט זיין קיין חילוק, און אויך

א. שוין גערעדט פיל מאל וועגן
 גודל הדיק אין פירוש רש"י עה"ת,
 ובכלל זה, אז ע"ד הרוב חזר'ט רש"י נישט
 איבער זיין פירוש צוויי מאל! [ע"ד ווי
 רש"י זאגט בנוגע דעם משכן אין פ'
 ויקהל²: „כבר פירשתי נדבת המשכן
 ומלאכתו במקום צוואתם“], סיידן אז
 דעם צווייטן מאל קומט צו א תוספת
 ענין או ביאור וכיו"ב, אדער ווען צווישן
 די צוויי פסוקים איז דא א הפסק פון
 כו"כ פרשיות ועאכו"כ — אין אן אנדער
 חומש, וואס דאן חזר'ט ער איבער דעם
 פירוש (בקיזור עכ"פ) אויך ווען ס'קומט
 נישט צו קיין ביאור, ווייל עס קען זיין אז
 דער (תלמיד ה)לומד געדענקט נישט זיין
 פירוש פון ערשטן מאל.

על אחת כו"כ אין איין פרשה גופא,
 איז נישט מסתבר אז מען זאל פארגעסן
 וואס רש"י האט מפרש געווען מיט עט-
 לעכע פסוקים פריער, און במילא איז
 פשוט אז רש"י דארף נישט איבער'חזר'ן
 דעם פירוש (אן א תוספת חידוש
 וביאור).

עפ"ז דארף מען פארשטיין בפרשתנו,
 וואו מ'געפינט אז רש"י חזר'ט איבער
 דעם זעלבן פירוש צוויי מאל: אויפן
 פסוק³, „ושלחתי לפניך מלאך וגרשתי
 את הכנעני האמורי והחתי והפריזי החוי
 והיבוסים“, איז רש"י מעתיק פון פסוק
 „וגרשתי את הכנעני וגו“, און איז
 מפרש: ששה אומות הן והגרשתי עמך
 ופנה מפניהם מאליו⁴;

בתורה כיון גיטין מו, א): גרשתי פינה והאמין לו
 הקב"ה והלך לו לאפריקי. ועד"ז בויק"ר פי"ז, ו:
 גרשתי עמך (ופנה) מאליו לפיכך נתנה לו כו'. דברים
 רבה פ"ה, יד: הגרשתי פנה והלך לו מלפניהן ונתן לו
 הקב"ה כו' (ובכל הנ"ל הוא מאמר ר' שמואל ר')
 ישמעאל, בהמשך לה' איגרות ששלח יהושע).
 ובמכילתא בא יג, יא (רפי"ח) ויל"ש שם (סוף רמז
 רכב) הוא בכנען: עמד ופנה מפניהם. ועד"ז הוא
 בתנחומא שם יב. במדבר'ר פי"ז, ג. (ובכל הנ"ל הוא
 הטעם למה זכה כנען שתקרא הארץ על שמו, כיון
 ששמע כנען שישראל נכנסין לארץ כו' — ולא מפני
 האגרת ששלח יהושע). ובתוספתא שבת ספ"ח נאמר
 לענין האמורים.

וי"ג (מגיהים) שם (וכן במכילתא שם), גרשתי.
 וגם להגירסא שלפנינו, כתבו במפרשים בפי'
 המכילתא וכו' (ראה מלבי"ם למכילתא שם. פי'
 מהר"ז לבמדבר'ר שם. ועוד) שהכוונה לגרשתי
 שכולם היו בני כנען (ראה מרכבת המשנה למכילתא
 שם). ואכ"מ.

(5) לד, יא.

(6) משכיל לדוד שם.

- (1) ראה גם „כללי רש"י“ (קה"ת תשמ"ה) פרק ז.
 וש"נ.
- (2) לה, ה.
- (3) לג, ב.
- (4) ראה ירושלמי שביעית פ"ז ה"א (הובא